



Михайло Федорович Шуба
(до 75-річчя з дня народження)

30 жовтня 2003 р. видатний український фізіолог і біофізик, академік НАН України, професор Михайло Федорович Шуба разом із родиною, друзями та колегами відзначив свій 75-й ювілей. 35 років тому М.Ф. Шуба заснував унікальний і передовий у колишньому Радянському Союзі відділ з дослідження гладеньких м'язів. Дотримуючись традицій і принципів і продовжуючи справу своїх учителів академіків М.М.Горєва і Д.С.Воронцова, він став всесвітньо відомим дослідником у галузі фізіології та біофізики гладеньких м'язів.

Михайло Федорович народився в селі Сосово Виноградівського району Закарпатської області в багатодітній селянській родині. Закінчивши у 1953 р. з відзнакою біологічний факультет Ужгородського державного університету, він протягом року працював шкільним учителем, а в 1954 р. вступив до аспірантури Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця АН УРСР до відділу фізіології кровообігу та дихання. З того часу вся його наукова діяльність тісно пов'язана з Інститутом. У 1958 р. після за-

хисту кандидатської дисертації, присвяченій нервовій регуляції судинного тонусу, він переходить на постійну роботу у відділ електрофізіології, де вивчає електрофізіологічні властивості гладеньких м'язів, зокрема на іонній природі гальмування та збудження. Йому належить пріоритет відкриття існування прямих електричних контактів між гладеньком'язовими клітинами (нексусів) і кабельних властивостей гладеньких м'язів. Спільно зі своїм учителем академіком Д.С.Воронцовим у 1966 р. він публікує монографію: «Фізичний електротон нервів і м'язів», а в наступному році захищає докторську дисертацію «Електрофізіологічні властивості гладеньких м'язів».

У наступних двох монографіях (М.Ф. Шуба, Н.Г. Кочемасова «Фізіологія судинних гладеньких м'язів», 1988 і М.Ф.Шуба, Н.І.Гокіна, А.В.Гурковська «Механізми збудження і скорочення гладеньких м'язів мозкових судин»; 1991) підсумовано дослідження його і співробітників відділу, спрямованих на розкриття механізмів, відповідальних за формування судинного тонусу – задача, яка й досі знаходиться у фокусі досліджень багатьох світових лабораторій. У

цих роботах було запропоновано концепцію, яка пояснювала природу фазного й тонічного скорочення гладеньких м'язів, припускаючи існування трьох типів каналів, через які проникають до гладеньком'язової клітини іони кальцію, головного ініціатора скорочення. Особливість цієї гіпотези в тому, що вона була запропонована задовго до можливості прямої реєстрації активності поодиноких каналів. Та на початку 80-х років, впроваджуючи у відділі прогресивні методи електрофізіологічних досліджень на поодиноких клітинах, уперше було виділено іонний струм потенціалзалежних кальцієвих каналів плазматичної мембрани гладеньком'язових клітин і досліджено його основні фармако-біофізичні характеристики.

Під керівництвом М.Ф.Шуби було досліджено іонну та медіаторну природу синаптичного неадренергічного гальмування та виявлено невідоме раніше синаптичне нехолінергічне збудження в гладеньких м'язах шлунково-кишкового тракту. В останні роки важливі дані було одержано щодо мембранних і внутрішньоклітинних механізмів дії окису азоту на судинні та вісцеральні гладенькі м'язи.

Учені багатьох країн добре знають праці М.Ф.Шуби та його співробітників. Його творчий доробок – понад 300 наукових праць, серед яких 3 монографії, підручники "Біофізика" та "Нервово-м'язова фізіологія". Він керівник та учасник багатьох міжнародних симпозіумів, конференцій, семінарів учених Німеччини, Англії, США, Голландії, Угорщини та інших країн. Михайло Федорович був фундатором і першим президентом Наукового товариства біофізиків України.

Водночас із науковою роботою Михайло Федорович завжди приділяє велику увагу питанням організації професійної підго-

товки та вихованню молодих кадрів. М.Ф.Шуба виявив себе чудовим лектором, який наочно і зрозуміло викладає найскладніші питання сучасної біофізики в Національному університеті ім. Тараса Шевченка. За багаторічну педагогічну діяльність його нагороджено Почесним знаком "Відмінник освіти України" і у складі авторського колективу присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки за підручник "Біофізика". Під його керівництвом виконано 6 докторських і 25 кандидатських дисертацій. Його учні плідно працюють у дослідницьких і наукових закладах України та багатьох зарубіжних країн.

Михайло Федорович – людина широкої душі, надвичайно простий у спілкуванні, чутливий і доброзичливий, безвідмовний у допомозі тому, хто до нього звертався й разом із тим – високопринципова людина. Кожний, хто спілкувався з ним, вирішуючи будь-які питання – наукові, науково-організаційні, громадські, або слухав виступи М.Ф.Шуби, відчув на собі привабливість його особистості – високоосвіченої та високообдарованої людини, яка має ґрунтовні, енциклопедичні знання з різних галузей біології та медицини. Михайло Федорович – чуйна людина, яка завжди намагається допомогти кожному, хто потребує його підтримки та доброго слова. І, нарешті, не можна не відзначити, що йому властиве виключно тонке почуття гумору.

Наукова громадськість, співробітники Інституту фізіології ім.О.О.Богомольця НАН України, колеги, учні, друзі щиро вітають дорогого Михайла Федоровича із 75-річчям, бажають багатьох років активної творчої праці в галузі біофізичної науки, творчої наснаги та нових звершень, великих успіхів у благородній справі виховання молодих учених.